

VALOVI ON-LINE MEDIJA U MOLDAVIJI ILI MJESTO GDJE SE ČUJE TIŠINA

Artur Corghencea

Internet u Moldaviji ima kratku istoriju, kao i uostalom sve sa oznakom 'proizvedeno u Moldaviji'. Čak i kraću. Čini se da je ovo sudbina Moldavaca – sve što ima ikakve veze sa naprednom tehnologijom stiže u ovu malu zemlju tek nakon što je postalo zastarjelo ili, u najmanju ruku, široko rasprostranjeno na Zapadu.

Na prvi pogled ne postoji ništa sem ogromnog, bijelog sterilnog prostora prekrivenog ruševinama. Da budemo precizniji, ne prostor već površina, i ne ruševine već nedovršene zgrade. To je mjesto gdje se može osjetiti šta zaista znači samoća i gdje se može čuti tišina. Da li vam ovo liči na naučnu fantastiku? Samo djelimično, ostalo je stvarno – ovo je Dot MD (tačka MD).

Internet u Moldaviji ima kratku istoriju, kao i uostalom sve sa oznakom “proizvedeno u Moldaviji”. Čak i kraću. Čini se da je ovo sudbina Moldavaca – sve što ima ikakve veze sa naprednom tehnologijom stiže u ovu malu zemlju tek nakon što je postalo zastarjelo ili, u najmanju ruku, široko rasprostranjeno na Zapadu.

Takav je bio i slučaj s internetom. Samo je nekolicina izabраниh sredinom 90-ih godina znala za šta služi i kako se koristi. Naravno, tada niko nije mogao govoriti, niti uopšte razmišljati o Dot MD. Statistika o vlasnicima računara nije vođena, ali prsti jedne ruke bi bili dovoljno da se oni izbroje.

Ova situacija je promijenjena nakon ekonomske krize 1998. godine. Broj onih koji posjeduju personalni računar je dramatično porastao sa nekoliko stotina na više od 10 hiljada, i zatim se svake godine množio da bi danas dostigao cifru od oko 400 hiljada. Zajedno sa računarima, Moldavci su dobili Želju.

Onu istu kojom su i drugi ljudi vođeni da se povezuju u okviru iste mreže – interneta. Kao hrabra i ponosna nacija, Moldavci su odlučili da izgrade svoj dio mreže – MD. Najlakši dio ovog procesa je urađen bez ikakvog napora – dodijeljena je domena. Ovdje počinje teži dio – ovaj prostor treba popuniti sajtovima koji informišu, zabavljaju i obrazuju (hvala, BBC)... Danas u Moldaviji (tj. na domeni MD), prema podacima statističke stranice Super.MD, postoje 1.422 internet sajta. Skoro svi oni prenose informacije, ali samo oko 100 su istinski informativni sajtovi i predstavljaju *on-line* publikacije. Ove publikacije bi se mogle podijeliti u dvije kategorije – sajtovi pravih novina, novinskih agencija, radio ili TV stanica, i striktno virtualne novine.

Istorija prve kategorije je duga skoro kao i istorija pravih izdanja. Krajem 90-ih godina je među publikacijama postojala neka vrsta mode stvaranja internet stranica. Čim bi se osnovala neka novina (radio, TV), osnovala bi i svoju “*on-line* verziju” koja bi se sastojala od logotipa kuće, slika osoblja i nekih beskorisnih podataka. I to je sve. Indikativan primjer je sajt kuće Pro TV Chisinau (www.protv.md) napravljen 2000. godine. Neupućeni nikad ne bi pomislili da je to zvanični sajt televizijske kuće koja pretenduje da bude najbolja u Moldaviji. Na ovom sajtu se ne objavljuju nikakvi novinski tekstovi, a posljednji put je ažuriran u trenutku osnivanja.

“Sajt je napravljen u roku od nekoliko dana da bi bio otvoren na godišnjicu firme 2000. godine”, kaže njen kreator Sorin Sofronie.

Čini se da je ovo jedina svrha ovog projekta – ne vjerujem da bi neko posjetio ovaj sajt po treći put (prvi put da provjeri da li postoji, a drugi sa slabom nadom da je bar nešto promijenjeno). Danas se na ovom sajtu ne nalazi ništa osim riječi “privremeno”. Drugi primjer je novinska agencija Flux koja je formirala sajt istovremeno kad je i sama formirana.

Od tada, već pet ili šest godina, sajt je mrtav.

Druga kategorija informativnih sajtova – prave virtualne publikacije, imala je sličan početak. Samo je nekoliko publikacija preživjelo teške uslove osvajanja www-a. Jedan od onih koji je završio život prekriven virtualnom prašinom je www.ourstudents.md – domena moldavskih studenata. “Prvobitna ideja je bila da se stvori mjesto na internetu gdje studenti mogu pronaći vijesti, informacije o fakultetima, ispitima koji se polažu i korisnim izvorima za pripremanje ispita”, kaže administrator sajta OURSTUDENTS.MD Marcel Nicolai. “Takođe smo namjeravali da plasiramo informacije o korumpiranim profesorima na univerzitetima i o ‘porezima’ koje oni iznuđuju”. Projekat je funkcionisao nekoliko sedmica i onda propao. Tek tako. Administrator je izjavio da se to desilo zbog novca – tim nije mogao pronaći 75 dolara da plati portal. Uprava Državnog univerziteta Moldavije koja je isprva obećala da će dodijeliti sredstva za ovaj projekat se predomisli. Posljedica toga su nove ruševine na Dot MD. (Nedavno je domena likvidirana).

Ostale “zgrade” koje smetaju internet surferima na domeni MD su posljedice velikodušnosti. I nisu obavezno informativni sajtovi. Postoji mnogo nedovršenih, “tek tako” napravljenih sajtova, s oznakom IREX/IATP. IREX/IATP je program koji finansira američka vlada s ciljem pružanja podrške razvoju interneta u Moldaviji. U okviru projekta, IREX je dodjeljivao donacije za finansiranje ideja čiji je cilj bio da se MD učini “toplijim” i gostoljubivim. Mnogi ljudi su dobili ove donacije, napravili mnogo sajtova i na tome se završilo. Ideje su presušile kada se pojavilo pitanje novca. Jako malo webmastera je nastavilo da radi nakon dobijanja novca. Ostali sajtovi koji su nicali kao gljive poslije kiše su zaleđeni kao pri iznenadnom dolasku zime. Program IREX je veoma važan i imao je nedvojbenu uticaj na internet u Moldaviji. U okviru projekta, mnogi ljudi su naučili kako da koriste internet za razne svrhe. Ako Moldavci znaju za šta mreža služi, IREX je velikim dijelom zaslužan za to.

Ovo je bio prvi val. Drugi je započeo tek nedavno, prije ne više od tri godine. Kao što sam već napomenuo, broj vlasnika računara je dramatično porastao, preobraćajući moldavske internet surfere u publiku, sa svim svojim atributima, i prije svega – u oglašivače. Uvijek postoji oglašivač tamo gdje se okupi više od troje ljudi. To znači da se na internet sajtove, možda po prvi put, gleda kao na masovne medije, lako dostupne i dosta jeftine. Problem predstavlja žestoka konkurencija – na internetu svaki korisnik personalnog računara može naći na milione sajtova koji ga interesuju. Relativno mali broj vlasnika PC-ja i konkurencija među sajtovima su činjenice koje sprečavaju, u određenoj mjeri, investitore da finansiraju ili plasiraju reklame na internet sajtovima na MD-ju. Međutim, postoje uspješni izuzeci. Jedan od najposjećenijih sajtova na MD-ju – www.infomarket.md ima mnogo reklama. To je istinska *on-line* publikacija, specijalizovana za ekonomiju i politiku. To je neka vrsta moldavskog “Wall Street Journal-a”, gdje poslovni i obični ljudi mogu pronaći vijesti o raznim temama, od berzi do cijena stanova, i od makroekonomskih strategija Vlade do penzija.

Još jedan uspješan primjer je www.pressbox.md, neka vrsta univerzalne *on-line* novinske agencije. Tu se mogu pronaći informacije o svim mogućim temama, od međunarodnih do domaćih vijesti, od glasina do ekonomske, političke ili društvene analize. "Namjera nam je bila da stvorimo agenciju stavova i informacija i, po mom mišljenju, u tome smo i uspjeli. Bar za sada", kaže Iulian Bercu, administrator sajta.

Webmasteri vjeruju da će ovaj val potrajati barem nekoliko godina i da će biti dovoljno snažan da raščisti ruševine koje se prostiru MD-jem, te da ih zamijeni novim privlačnim sajtovima. Po njihovom mišljenju, ovaj proces mogu ubrzati samo investicije i reklame plasirane na *www*. Istovremeno, količina novca uložena u internet zavisi od broja korisnika PC-ja, što opet veoma zavisi od ekonomske situacije u zemlji.

Artur Corghencea, magistar novinarstva i komunikacija, izvještava za Pro TV Chisinau. © Media Online 2003. All rights reserved.